

Institutul Diplomatic Român

Caiete diplomatice

Anul III, 2015, nr. 3

DIN SUMAR:

- ◆ Înființarea Consulatului Rusiei în Țara Românească și Moldova
- ◆ Romanians and Bulgarians during 1917
- ◆ Contactele cultural-artistice „româno-moldovenești” (1952–1962)
- ◆ Emigrația românească văzută de la București (1967–1968)

www.idr.ro

ISSN 2392 – 618X

ISSN-L 2392 – 618X

COMITETUL DE REDACȚIE AL ACESTEI EDIȚII:

Mioara ANTON, Andrei-Alexandru CĂPUȘAN, Laurențiu CONSTANTINIU, Vadim GUZUN, Stelian OBIZIUC, Vitalie VĂRATIC, Delia VOICU (responsabil de număr).

A mai colaborat la apariția acestui număr: Constantin CONSTANTINESCU.

© Institutul Diplomatic Român

Reproducerea integrală sau parțială a textelor publicate în revista „Caiete Diplomatice”, fără acordul Institutului Diplomatic Român, este interzisă. Responsabilitatea asupra conținutului textelor publicate și respectarea principiilor eticii profesionale revin în exclusivitate autorilor.

Konstantin Mațievici
omul de știință și diplomatul ucrainian

Valeriy VLASENKO, Vadim GUZUN

Abstract: **Konstantin Matsievich – Ukrainian scholar and diplomat.** *Using unknown archival sources in Bulgaria, Czech Republic, Romania and Ukraine, this study focuses on the work of scientist-agronomist, public figure and diplomat Konstantin Matsievich (1873–1942). The study deals with his academic activity in Russia, Ukraine and Czechoslovakia, as well as with his participation in the Ukrainian national liberation movement of the late nineteenth - early twentieth century and the Ukrainian Revolution of 1917–1921. We analyze the activity he carried out in Parliament, the Government and the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine, as head of the Ukrainian People's Republic diplomatic missions in Romania and Bulgaria and as the leader of Ukrainian political emigration in interwar period in Romania. The current paper shows, for the first time in historiography, the role Konstantin Matsievich played in the unification of Ukrainian political emigration in Europe under the auspices of the State Center of the Ukrainian People's Republic.*

Keywords: *public agronomy, Bulgaria, cooperation, Ukrainian emigration, Czechoslovakia, Matsievich, Extraordinary Diplomatic Mission, Ukrainian People's Republic, Romania, Russia.*

Cuvinte-cheie: *agronomie, Bulgaria, cooperatie, emigrația ucraineană, Cehoslovacia, Mațievici, misiune diplomatică extraordinară, Republica Populară Ucraineană, România, Rusia.*

Bazat pe surse arhivistice necunoscute din Bulgaria, Cehia, România și Ucraina, prezentul studiu are ca temă activitatea savantului-agronom, a personalității publice și diplomatului Konstantin Adrianovici Mațievici (1873–1942). Lucrarea urmărește activitatea științifică desfășurată în Rusia, Ucraina și Cehoslovacia, participarea lui Konstantin Mațievici la mișcarea de eliberare națională ucraineană de la sfârșitul secolului XIX – începutul secolului XX și la revoluția ucraineană din anii 1917–1921. Este analizată activitatea sa în Parlamentul, în Guvernul și Ministerul Afacerilor Externe al Ucrainei, cea de șef al misiunilor diplomatice ale Republicii Populare Ucrainene în România și Bulgaria, precum și

aceea de lider al emigrației politice ucrainene din România interbelică. Pentru prima dată în istoriografie este arătat rolul lui Konstantin Mațievici în unificarea emigrației politice ucrainene din Europa sub auspiciile Centrului de Stat al Republicii Populare Ucrainene.

În contextul evenimentelor tumultuoase din perioada 1917–1921 Konstantin Adrianovici Mațievici (*Константин Адрианович Маціевич*)¹ ocupă un loc de frunte în Corpul Diplomatic ucrainean. El a participat la mișcarea ucraineană de eliberare națională de la sfârșitul secolului XIX–începutul secolului XX, a fost membru al Parlamentului și al Guvernului Republicii Populare Ucrainene (R.P.U.), unul dintre fruntașii Partidului Radical-Democrat Ucrainean (P.R.D.U.), lider al emigrației politice ucrainene din România, profesor universitar în Rusia, Ucraina și Cehoslovacia.

Personalitatea lui K. Mațievici a fost apreciată în istoriografie în mod diferit. În Rusia, înainte de 1917, era un specialist cunoscut în domeniul agriculturii, teoretician al agronomiei publice alături de Viktor Brunst, Viktor Vladimirski, Dmitri Preanișnikov, Aleksei Fortunatov, Aleksandr Ciuprov, Paul de Wuyst, Antonio Bizzozzero². Era considerat unul dintre teoreticienii noii direcții economice de organizare a producției în Rusia și Ucraina. Corifeii acestui curent – Boris Bruțkus, Konstantin Mankovski, Vladimir Soloveicik, Aleksandr Ciaianov, Aleksandr Celințev, Aleksandr Filippovski³.

În S.U.A., reprezentanți ai mediului academic din diaspora ucraineană au remarcat rolul lui K. Mațievici în dezvoltarea agronomiei publice și a cooperăției⁴. În U.R.S.S., numele său a fost menționat doar în sens negativ. Atenție deosebită s-a acordat activității diplomatice a lui K. Mațievici în timpul revoluției ucrainene din anii 1917–1921⁵. În Ucraina

---

¹ În redactarea rusă de până la 1917 – Мацеевич, iar în cea română interbelică – Constantin Matzievici sau Mațievici.

² Будрин П. В., Народная Энциклопедия // Народная энциклопедия научных и прикладных знаний, т. 4, Сельское хозяйство, 2 полутом, Земледелие, Москва, 1912, с. V–VI; Макаров Н., Крестьянское хозяйство и его эволюция, Москва, 1910, с. 46–47; Чаянов А.В., Основные линии развития русской сельскохозяйственной мысли за два века, Москва, 1927; он же Основные идеи и методы работы общественной агрономии // Чаянов А. В., Избранные произведения: сб. / сост. Е.В. Серова, Москва, 1989, с. 57–180 и др.

³ Кабанов В.В., Школа Чаянова или организационно-производственное направление русской экономической мысли, История СССР, Москва, 1990, № 6, с. 86–99; Горкіна Л.П., Тимочко Н.О., Історичні витоки та методологічні засади кооперативної школи О.В. Чаянова // Історія народного господарства та економічної думки Української РСР, Київ, 1991, Вип. 25, с. 71–78.

⁴ Доманицький В., Кость Маціевич (Замість вінка на могилу), Киев, 1943; Винар Б., Матеріали до історії економічних дослідів (1919–1964) // Винар Б., Економічний колоніалізм в Україні та інші праці, Нью-Йорк, Львів, Париж, 2005, с. 143–273; Витанович І., Історія українського кооперативного руху, Нью-Йорк, 1964; Енциклопедія Українознавства. Словникова частина. Перевидання в Україні, т. 4, Львів, 1994, с. 1495 и др.

⁵ Алексеев С.А. (сост.), *Революция на Украине по мемуарам белых*, Москва-Ленинград, Госиздат, 1930; А.В. Лихолат, *Разгром буржуазно-националистической директории на*

independentă, interesul față de personalitatea omului de știință și diplomatului a crescut. În publicații enciclopedice și de informare⁶ au apărut referiri la activitatea sa de cercetare, didactică și publică⁷, la cea diplomatică⁸, la etapa românească a vieții și activității⁹. Au fost publicate unele lucrări, fiind astfel valorificată moștenirea științifică¹⁰. Cu toate acestea, au

---

Украине, Київ, Госполитиздат України, 1949; Карпенко О.Ю., *Імперіалістична інтервенція на Україні 1918–1920*, Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1964; Симоненко Р.Г., *Провал політики міжнародного імперіалізму на Україні (II половина 1919 – березень 1920 р.)*, Київ, Наук. думка, 1965 и др.

⁶ Романюк, М.М. (ред.), *Українська журналістика в іменах. Матеріали до енциклопедичного словника*, Вип. III, Львів, 1996, с. 211–213; Верстюк В., Осташко Т., *Діячі Української Центральної Ради. Бібліографічний довідник*, Київ, 1998, с.126–127; Стрельський Г.В., *Українські дипломати доби національно-державного відродження (1917–1920 рр.)*. Біографічний довідник, Київ, 2000, с. 23–24; *Сумщина в іменах: Енциклопедичний довідник*, 2-ге видання, Суми, 2004, с. 298; Губерський Л.В. (голова редкол.), *Українська дипломатична енциклопедія*, т. 2, Київ, Знання України, 2004, с. 29 и др.

⁷ Власенко В.М., *Штрихи до портрета Костя Мацієвича // Сумська старовина*, 1997, № 1, с. 25–30; Плисюк В., *Кость Мацієвич // Українські кооператори (історичні нариси)*, кн. 1, Львів, 1999, с. 218–222; Власенко В.М., *Кость Мацієвич: штрихи до портрета // Вісник Львівської комерційної академії*, Вип. 4, Львів, 2002, с. 67–78; Стрілець В.В., *Українська радикально-демократична партія: витоки, ідеологія, організація, діяльність (кінець XIX століття – 1939 рік)*, Київ, 2002, с. 228–231, 256–259, 275–277; Злупко С., *Українська економічна думка. Постаті і теорії*, Львів, 2004, с. 309–312; Власенко В.М., *Кость Мацієвич і Український республікансько-демократичний клуб у Празі // Ridna Mowa, Warszawa*, 2007, № 7, с. 60–67; Єпик Л.І., *К.А. Мацієвич - науковець, дипломат, громадсько-політичний діяч // Український історичний журнал*, 2007, № 1, с. 125–135; Власенко В.М., *Кость Мацієвич і Спілка українських техніків сільського господарства в ЧСР // Історія науки і біографістика: Електронне наук. фахове видання*, Київ, 2009, № 2, 12 с., http://www.nbu.gov.ua/e-journals/INB/2009-2/09_vlasenko.pdf (20.03.2016).

⁸ Матвієнко В., Головченко В., *Історія української дипломатії XX століття у постатях*, Київ, 2001, с. 78–82; Власенко В.М., *Агроном і дипломат. Штрихи до біографії Костя Мацієвича // Політика і час*, Київ, 2002, № 10, с. 78–86; Табачник Д., *Українська дипломатія: нариси історії (1917–1990 рр.)*, Київ, 2006, с. 278–297; Соловійова В.В., *Дипломатична діяльність українських національних урядів 1917–1921 рр.*, Київ, Інститут історії України НАН України, 2006, 146–149, 187–188 и др.

⁹ Трощинський В.П., *Міжвоєнна українська еміграція в Європі як історичне і соціально-політичне явище*, Київ, Інтел, 1994, с. 71–72, 79–81; Піскун В., *Політичний вибір української еміграції (20-ті роки XX століття)*, Київ, “МП Леся”, 2006, с. 298–300; Власенко В.М., *Кость Мацієвич на чолі Філії Українського товариства Ліги Націй у Бухаресті (1922–1925) // Український вимір. Зб. матеріалів Міжнар. наук. конф.*, Вип. 6, Ніжин, 2007, с. 82–85; Власенко В., *Документи і матеріали Надзвичайної дипломатичної місії УНР в Румунії (1919–1923 рр.) // Пам’ятки. Археографічний щорічник*, Київ, 2008, т. 8, с. 129–160; Guzun V. (ed.), *Chestiunea refugiaților de peste Nistru: documente diplomatice și ale serviciilor române de informații, 1919–1936*, Cluj-Napoca, Editura Argonaut, 2012; Guzun V., *Indezirabilii: aspecte mediatice, umanitare și de securitate privind emigrația din Uniunea Sovietică în România interbelică*, Cluj-Napoca, Editura Argonaut, 2013; Guzun V. (ed.), *Hnat Porohivski: asul ucrainean al Serviciului Special de Informații*, Cluj-Napoca, Editura Argonaut, 2013.

¹⁰ Власенко В.М., *Науковий доробок К. Мацієвича на сторінках петербурзького журналу «Земское дело» // Проблеми історії України XIX – початку XX ст.*, Київ, 2005, Вип. X, с. 180–190; Власенко В.М. (упоряд.), *До творчої спадщини Костя Мацієвича // Сумська старовина*, 2006, № XVIII–XIX, с. 48–64; Власенко В.М. (упоряд.), *До літературно-мемуарної творчості Костя Мацієвича // Сумський історико-архівний журнал*, 2007, № II–III, с. 117–127;

mai rămas numeroase pagini albe în biografia și activitatea lui K. Mațievici, iar obiectivul studiului constă în completarea lor.

Konstantin Mațievici s-a născut la 18 mai 1873, în localitatea Deremezna, județul Vasilkovski, gubernia Kiev, în prezent raionul Obuhovski, regiunea Kiev, în familie de preot ortodox. Printre strămoșii săi se numără cunoscutul activist bisericesc și scriitor Arseni Mațievici (1697–1772), supus represiunilor în timpul guvernării Ecaterinei a II-a. Bunicul pe linie maternă, L.S. Vișinski, se afla în relații de prietenie cu scriitorul ucrainean Ivan Neciui-Levițki. Konstantin a studiat la școala cu profil real din Beloțerkov, Seminarul și Gimnaziul Nr. 4 din Kiev și la Institutul Agricol și Forestier Novoaleksandrovsck din Puławy¹¹.

În timpul studiilor de la seminar și gimnaziu a făcut parte din Cercul Ucrainean. La biblioteca cercului elevii participau la cursurile cunoscuților istorici ucraineni Vladimir Antonovici, Mihail Grușevski, precum și la cele ale scriitorului Aleksandr Konisski. Mai târziu, i-a cunoscut pe membrii cercurilor gimnaziale locale, viitori participanți activi la mișcarea ucraineană de eliberare națională și la revoluția ucraineană din anii 1917–1921, Dmitri Antonovici, Vasili Domanițki, Igor Kosteakovski, Vitali Surovțev și alții¹².

În Novaia Aleksandria Konstantin Adrianovici a devenit membru al Hromadei Ucrainene. În calitate de conducător al asociației, a participat la prima reuniune a Congresului Asociațiilor Studenților Ucraineni (clandestin), organizat în anul 1897, ceea ce, la scurt timp, i-a atras arestarea și detenția timp de o lună și jumătate. În același an a efectuat practica de producție la moșia din Iankov a producătorului de zahăr Pavel Haritonenko (în prezent Kirikovka, raionul Veliko-Pisarevski, regiunea Sumi). Lucrarea de licență, elaborată la catedra profesorului Aleksandr Skvorțov, a fost intitulată *Importanța culturii sfecelei de zahăr în agricultura raionului Iankovski*. În timpul stagiului de pregătire, K. Mațievici a cunoscut familia lui Ivan Asmolov, administratorul principal al proprietăților latifundiarului P. Haritonenko. Asmolov i-a transmis viitorului om de știință o ofertă de angajare, considerând că astfel va putea să facă mai mult pentru țărani. Mațievici a acceptat și, în 1898,

---

Сергійчук В. (упоряд.), *Петлюра Симон. Невідомі листи з Парижа як політичний заповіт борця за самостійну Україну*, Київ, 2001, с. 91; Власенко В.М. (упоряд.), *Листи Костя Мацієвича до Симона Петлюри (1920–1923 рр.)*, Суми, 2009.

¹¹ În unele lucrări se întâlnesc erori cu privire la anul nașterii (1874), numele tatălui (*Andreevici* sau *Andrianovici*) sau instituția de învățământ absolvită de K. Mațievici (Institutul Novoalexandrovsk), vezi *Українська дипломатична енциклопедія*, т. 2, с. 29; Матвієнко В., Головченко В., *Історія української дипломатії*, с. 78; Табачник Д., *Українська дипломатія*, с. 278.

¹² Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (ЦДАВО), ф. 3892, оп. 1, спр. 36, арк. 59.

se afla deja în fruntea economiei iankoviene. Cu toate acestea, atunci când a primit oferta președintelui Societății Agricole Poltava (SAP), Dmitri Kvitka, de a ocupa funcția de secretar științific al societății, a acceptat imediat și, la începutul anului 1899, s-a mutat în Poltava¹³.

Din anul 1900, Mațievici a devenit și agronom al Zemstvei Județene Poltava. Împreună cu Aleksandr Rusov și Lev Padalka a organizat o secție cooperatistă în cadrul SAP¹⁴, a colaborat la publicația Asociației – „Hutoreanin”. El a elaborat principiile de bază ale organizației agricole de zemstvă, rețele ale unor structuri de cercetare în gubernie, a participat la Congresul Pan-Rus de Acordare a Asistenței Agronomice Gospodăriilor Locale (Moscova, 1901), în marja căruia a ridicat problema necesității utilizării limbii ucrainene în activitatea agronomică din Ucraina. A fost membru al comunității ucrainene locale, conducător al Cercului gimnaziștilor și seminariștilor ucraineni, din care a făcut parte și Simon Petliura¹⁵.

Riscul arestării l-a obligat pe Konstantin Mațievici să părăsească Ucraina. În anii 1901–1905 a ocupat funcția de agronom al Zemstvei Guberniale Saratov. În 1903, a publicat în ziarul „Săptămâna Agricolă Saratov” un articol despre necesitatea apropierii muncii agronomice desfășurată la nivel de zemstvă de sat, a reorganizării după modelul așa-numitei agronomii sectoriale. Aceste idei au fost utilizate, în perioada 1909–1913, în procesul de reformare a Serviciului agronomic imperial. În Saratov i s-au publicat lucrări precum *Principalele aspecte ale creșterii culturilor agricole, Organizarea micului credit*¹⁶.

În timpul revoluției ruse din 1905–1907, Mațievici a participat la înființarea, în gubernia Saratov, a celulelor Uniunii Pan-Ruse a Țăranilor; a organizat, la sediul Direcției Agricole, o adunare ilegală a țăranilor; a fost membru al comunității ucrainenilor. În decembrie 1905, a fost arestat, fiind anchetat până în luna mai 1906. În toamna aceluiași an, a revenit în Ucraina. A locuit inițial în apropierea Kievului, apoi s-a mutat în Harkov.

În anii 1907–1915 (cu întreruperi), Konstantin Mațievici a activat ca redactor al revistelor bilingve „Plugarul”, „Gazeta Agricolă din Sudul Rusiei”, precum și la suplimentul acesteia din urmă – „Problemele Cooperăției Locale”; a participat la publicarea revistei „Consumatorul” și la pregătirea „Enciclopediei Populare”, editată de Asociația din Harkov pentru Combaterea Analfabetismului. A scris pentru Enciclopedie câteva articole, precum și

---

¹³ *Ibidem*, спр. 36, арк. 63–64.

¹⁴ Нестуля О.О., *До характеристики громадського руху кінця XIX - початку XX ст. на Полтавщині (автобіографія Я. К. Імценецького)* // *Археологічний літопис Лівобережної України*, Полтава, 1997, № 1–2, с. 41.

¹⁵ ЦДАВО, ф. 3892, оп. 1, спр. 36, арк. 65.

¹⁶ *Ibidem*, спр. 230, арк. 138.

un volum separat dedicat agriculturii. De asemenea, a colaborat la ziarul harkovian „Dimineața”, a publicat volumul științific și de popularizare *Asociațiile agricole ale țăranilor*, monografia *Natura economică și organizarea îngrășămintelor pe bază de fosfor pentru cernoziom*. I-a adus la revista „Plugarul” pe activiștii și oamenii de cultură ucraineni Cristina Alcevskaia, Vasili Koroliv (Starîi), Marc Kropivnițki, Ivan Lip, Olena Pcilka, Nikita Șapoval¹⁷.

Mațievici a participat la lucrările celei de-a doua reuniuni a Congresului Pan-Rus al Reprezentanților Instituțiilor Cooperatiste (Moscova, 1908), la cele ale Congresului Educațional-Economic Ucrainean, organizat de societatea „Прочвіра”, cu prilejul împlinirii a 40 de ani de la înființare (Lvov, 1909); a fost membru al comitetului organizatoric al Congresului Pan-Rus al Cooperativelor (Kiev, 1913), precum și al Secției de Agronomie Publică a Congresului Pan-Rus Agricol (Kiev, 1913).

Pentru participarea la prima revoluție rusă a fost trimis în închisoare, condamnare executată în Penitenciarul Vasilkovski. Acolo a învățat limbile engleză și italiană. Sub pseudonimele „K. Așin”, respectiv „K.A.”, a publicat cărțile *Schițe de agronomie publică*, *Rentabilitatea îngrășământului pe bază de fosfor în regiunea cernoziomică de sud*, *Organizarea industriei americane de creștere a porcilor*, o serie de articole în presă și diverse publicații. După eliberarea din detenție, a lucrat ca agronom al Societății Agricole Harkov, redactor la „Revista Agronomică” (1912–1915). I-a adus în echipa redacțională a revistei pe Aleksandr Ciaianov și Boris Bruțkus. În revistă au publicat personalități din domeniul economiei și agronomiei precum Aleksei Anțiferov, Nikolai Kondratiev, Iuri Lapin (Mihail Lurie), Nikolai Makarov, Petr Maslov, Nikolai Oganovski, Aleksandr Rîbnikov, Vahan Totomianța, Mihail Tugan-Baranovski, Aleksandr Celințev¹⁸.

Konstantin Adrianovici a combinat activitatea profesională cu cea socială. El a fost adjunct al șefului Comitetului de Cooperare Rurală, contribuind inclusiv la obținerea medaliei de aur la Expoziția Pan-Rusă organizată la Kiev în anul 1913¹⁹. Datorită eforturilor Comitetului, în Harkov, s-a înființat Asociația Cooperativelor de Consum din Sudul Rusiei, unde se acorda cooperatorilor asistență juridică, se organizau cursuri privind cooperația, la care preda Mațievici, se publicau culegeri de articole pe tema cooperației, care au cuprins și rezultatele cercetării sale. Comitetului i-a aparținut inițiativa organizării de congrese

---

¹⁷ *Ibidem*, спр. 36, арк. 88.

¹⁸ *Ibidem*, спр. 36, арк. 85–86.

¹⁹ *Русская кооперация на суде экспертного совета Киевской выставки // Вестник мелкого кредита*, Санкт-Петербург, 1913, № 44, с. 1649.

cooperatiste și agricole în Harkov, în marja cărora savantul susținea rapoarte. El a fost editorul și unul dintre autorii *Agendei proprietarilor agricoli*, care s-a bucurat de șapte ediții. Aceeași popularitate a avut-o și culegerea de articole *Progresul agriculturii*. În scopul cercetării în domeniul agriculturii și cooperației, savantul a călătorit în Austro-Ungaria, Germania și Danemarca.

În intervalul 1912–1915, numeroase articole ale lui Konstantin Mațievici au fost publicate în cunoscuta revistă „Zemskoe Delo”, ce apărea în capitala Imperiului Rus (Sankt-Petersburg). Acestea reflectă profunda cunoaștere a problemelor înregistrate în epocă în domeniul funciar și al cooperației, cu precădere prin prisma impactului asupra agronomiei sociale. Mațievici a cercetat diverse aspecte ale acestei noi ramuri a științei agronomiei²⁰. A mai publicat în revistele din capitala Rusiei țariste „Mesagerul Cooperației”, „Mesagerul Micului Credit”, „Zemstvo”, „Agricultura și Păduritul”, în ziarele „Viața Noastră”, „Tovarășul”, a redactat prima culegere de articole ce a apărut sub egida revistei moscovite „Viața de Cooperativă”. Bogata moștenire științifică și publicistică a lui Konstantin Adrianovici este confirmată de economistul ucrainean Viktor Domanițki, care, în 1942, la înmormântarea lui Mațievici, îl numește „corifeu al agronomiei ucrainiene”²¹.

După mai mulți ani de cercetare, K. Mațievici a decis să se dedice carierei didactice. În toamna anului 1915 s-a mutat la Sankt-Petersburg, pentru a preda la Catedra de Organizare a Agriculturii din cadrul Cursurilor de Învățământ Agricol Superior pentru Fete. În același timp, coordona Sectorul II al Secției din Sankt-Petersburg a Comitetului Tovărășiiilor Rurale Industriale, de Împrumut și Economii, care se ocupa de dezvoltarea cooperației în domeniul agriculturii. În anul următor a fost numit șeful Catedrei de Agronomie Socială și Cooperație Agricolă din cadrul Cursurilor Agricole din Kamennostrov, care se vor transforma mai târziu în Institutul Agricol din Sankt-Petersburg. Konstantin Adrianovici a fost lector al Societății Universităților Populare din Sankt-Petersburg (secție a Universității Populare din Moscova „Alexandru Șaneavski”), unde a predat cursanților cu studii superioare Economie Agricolă și Agronomie Socială. Ulterior, a ajuns în fruntea Secției Economice a Uniunii Pan-Ruse a Zemstvelor, a participat la lucrările Societății Economice Libere. În primăvara anului 1917, a intrat în conducerea Ligii pentru Reforme Agrare. În capitala imperiului a întreținut relații de prietenie cu membrii comunității ucrainene Petr Stebnițki, Alexandru Lotoțki și Maxim Slavinski.

---

²⁰ Власенко В.М., *Науковий доробок К. Мацієвича на сторінках петербурзького журналу «Земское дело»*, с. 189.

²¹ ЦДАВО, ф. 3879, оп. 2, спр. 27, арк. 1.

Curând după aceea, Konstantin Mațievici s-a mutat în Kiev. La reuniunea PRDU – viitorul Partid Ucrainean al Socialiștilor și Federaliștilor (P.U.S.F.) – din 6/7 aprilie 1917, a fost ales membru al Comitetului Central. Partidul l-a delegat să participe la lucrările Radei Ucrainene Centrale și la cele ale Radei Inferioare. Din septembrie 1917, a fost numit adjunct al secretarului general pentru probleme funciare, tot el fiind și autorul proiectului privind reforma agrară în baza principiilor gospodăriei individuale cu păstrarea proprietății private funciare. Ca urmare a respingerii proiectului și-a dat demisia.

Konstantin Adrianovici a lucrat la Zemstvele Vasilkov și Kiev, a fost unul dintre adjuncții președintelui Simon Peliura, în același timp coordonând Secția Agricolă. Totodată, a fost editorul „Mesagerului Agronomiei Sociale” și al revistei „Cooperația Ucrainei”, profesor la Institutul Politehnic și la Institutul Comercial, ambele din Kiev, președinte al Consiliului de Supraveghere a Uniunii Centrale a Cooperației Agricole și adjunct al președintelui Consiliului Comitetului Ucrainean pentru Cooperație (M. Tugan-Baranovski).

Savantul a depus eforturi susținute de organizare a serviciului agronomic în Ucraina. El a fost unul dintre inițiatorii și organizatorul reuniunii reprezentanților organizațiilor agronomice din Ucraina (25–26 august 1917, Kiev). A susținut comunicarea *Secretariatul General al Problemelor Funciare: organizarea și relaționarea cu organizațiile agronomilor, în contextul problemelor funciare și social-cooperatiste*, iar în cadrul secțiunii „Agronomia Publică” a conferențiat despre rolul agronomilor în implementarea reformei funciare și impactul acesteia asupra producției agricole²². Konstantin Adrianovici a fost președintele comitetului organizatoric al primului Congres Pan-Ucrainean Agro-Economic (22–26 octombrie 1917, Kiev). El a elaborat proiectele de rezoluții care au determinat direcțiile de bază ale reconstrucției economice a Ucrainei și ale organizării asistenței agronomice în favoarea țărănimii²³.

Activitatea diplomatică a lui Konstantin Mațievici a început în timpul Primei Rade Centrale Ucrainene. În decembrie 1917, la Brest-Litovsk, în componența delegației guvernamentale a R.P.U., el a luat parte activă la elaborarea poziției generale a delegației ucrainene, în special cu privire la aspectele economice ale tratatului de pace. În timp s-a constatat că ceea ce s-a obținut la negocieri în domeniul economic a fost cu mult mai favorabil pentru R.P.U. decât s-a așteptat inițial²⁴.

---

²² Інститут рукопису Національної бібліотеки України ім. В. Вернадського НАН України (ІР НБУ), ф. 290, спр. 413, арк. 81.

²³ ІР НБУ, ф. 290, спр. 487, арк. 1.

²⁴ Табачник Д., *Українська дипломатія: нариси історії (1917–1990 рр.)*, с. 279–280.

După semnarea Tratatului de Pace la Brest-Litovsk, în fața R.P.U. s-a pus problema încheierii unui acord comercial cu Puterile Centrale, sens în care, la 14 martie 1918, pe lângă Consiliul Miniștrilor Poporului (C.M.P.) al R.P.U., a fost înființată Comisia pentru schimburile comerciale cu Austro-Ungaria, Bulgaria, Germania și Imperiul Otoman. Konstantin Mațievici a făcut parte din această comisie²⁵. În același an, la 23 aprilie, la presiunea diplomatică a reprezentanților Austro-Ungariei și Germaniei, s-a semnat un acord sumar privind schimburile comerciale, document care, în fapt, reunea mai multe acorduri tematice.

Conform prevederilor Tratatului de Pace, încheiat la 3 martie 1918, între Puterile Centrale și Rusia Sovietică, Rusia se obliga să încheie imediat pace cu R.P.U. Pentru aplicarea acestei prevederi din tratat, în ambele state s-au constituit delegații. Delegația ucraineană, compusă din 8 membri, a fost condusă de Serghei Șeluhin. Pe lângă delegație activau 8 comisii. Din Comisia Politică au făcut parte Aleksandr Șulghin (președinte), Dmitri Donțov, Nikolai și Orest Levițki, Aleksandr Lotoțki, Viaceslav Prokopovici, Valentin Sadovski, Petr Stebnițki și Konstantin Mațievici. Negocierile au început la 23 aprilie 1918, la Kiev, iar tratatul a fost semnat la 12 iunie²⁶.

În timpul existenței Statului Ucrainean, când hatmanul Pavel Skoropadski încerca să atragă în guvern reprezentanți ai democrației naționale ucrainene, aspiranți la postul de ministru al afacerilor funciare au fost Konstantin Adrianovici Mațievici și Evgheni Cikalenko²⁷. Date fiind evoluțiile politice, numirea nu s-a mai finalizat. După arestarea lui Simon Vasilievici Petliura, conducerea în fapt a Uniunii Funciare Pan-Ucrainene a fost asigurată de Konstantin Adrianovici. În același timp, el a făcut mai multe demersuri pentru eliberarea lui Simon Vasilievici din detenție²⁸.

Mațievici și Petliura au fost membri ai Uniunii Naționale Ucrainene (U.N.U.). Konstantin Adrianovici a făcut parte din delegația care i-a propus hatmanului Skoropadski să renunțe la federația cu Rusia. Conținutul discuției cu hatmanul a fost transmis imediat prin curier către S. Petliura, care se afla în acel moment în locuința lui K. Mațievici. Simon Vasilievici s-a deplasat de îndată la Belaia Țerkov, unde în ziua următoare a început

---

²⁵ Верстюк В.Ф. та ін. (упоряд.), *Українська Центральна Рада: документи і матеріали*, / НАН України, Ін-т історії України, т. 2: 10 грудня 1917 р. – 29 квітня 1918 р., 1997, с. 201; Дорошенко Д., *Історія України, 1917–1923*, т. 2: Галушко К.Ю. (упоряд.), *Українська Гетьманська Держава 1918 року*, Київ, 2002, с. 203.

²⁶ Дорошенко Д., *Історія України, 1917–1923*, т. 2, с. 113–114.

²⁷ *Ibidem*, с. 272.

²⁸ Мацієвич К., *На земській роботі // Збірник пам'яті Симона Петлюри (1879–1926)*, Прага, 1930, с. 200–202.

răscoala împotriva hatmanului, condusă de Directoratul înființat de U.N.U. Petliura a fost cel care a condus forțele armate, iar Mațievici, conform dispozițiilor lui V. Vinnicenko și S. Petliura, s-a deplasat la Iași, pentru discuții cu reprezentanții statelor Antantei²⁹. Un rezultat al negocierilor a fost acela că România se obliga să nu intervină în afacerile interne ale R.P.U. și se angaja să susțină recunoașterea independenței Ucrainei la Conferința de la Paris.

După instaurarea puterii Directoratului, conform instrucțiunilor lui V. Vinnicenko și ale lui S. Petliura, K. Mațievici a fost inclus în delegația R.P.U. care participa la negocieri cu reprezentanții țărilor Antantei pe tema recunoașterii Ucrainei ca stat independent și a luptei comune împotriva bolșevicilor, inițial la Odesa, apoi în stația Birzula (din 1935, Kotovsk, în prezent în regiunea Odesa). La cererea reprezentanților Antantei referitoare la reorganizarea guvernului și la eliminarea din componența acestuia a „elementelor socialiste”, la 9 februarie 1919, Vinnicenko a ieșit din Directorat, Petliura – din Partidul Social-Democrat Muncitoresc Ucrainean, iar guvernul Cehovski și-a prezentat demisia. La 13 februarie K. Mațievici a fost numit ministru al afacerilor externe al R.P.U., membru al executivului condus de S. Ostapenko, în urma deciziei conducerii P.U.S.F³⁰.

Konstantin Adrianovici s-a aflat în fruntea Ministerului de Externe într-o perioadă dificilă a existenței R.P.U.: statele Antantei nu recunoșteau independența R.P.U.; în sudul Ucrainei se aflau forțe armate franceze; exista amenințarea din partea Armatei Voluntare Ruse condusă de Anton Denikin, care vehicula sloganul „refacerii Rusiei unitare”; continua războiul cu Rusia Sovietică. Imposibilitatea de a continua lupta cu bolșevicii a obligat Consiliul Miniștrilor Poporului al R.P.U. să caute aliați. Ministerul Afacerilor Externe a efectuat mai multe demersuri cu scopul de a ieși din criză. La sfârșitul lunii februarie 1919, K. Mațievici a înmânat Comandamentului Francez o notă în care se arăta că Directoratul este de acord cu protectoratul Franței și se propunea ca, pe durata războiului cu bolșevicii, reprezentanții săi să preia conducerea Ucrainei în domeniile militar, diplomatic, politic, financiar, economic și juridic. Ulterior, aceste condiții au fost completate cu obligația de colaborare cu Armata Voluntară Rusă. Cu toate acestea, reprezentanții statelor Antantei nu au mizat pe Directoratul R.P.U., ci pe Forțele Armate ale Sudului Rusiei, conduse de A.

---

²⁹ ЦДАВО, ф. 3892, оп. 1, спр. 36, арк. 98–100.

³⁰ Верстюк В. та ін. (упоряд.), *Директорія, Рада Народних Міністрів Української Народної Республіки. Листопад 1918– листопад 1920 рр.: Док. і матеріали*, т. 1, Київ, 2006, с. 49–50.

Denikin. Foarte curând, negocierile lui K. Mațievici cu Comandamentul Militar Francez s-au încheiat³¹.

Tot în acea perioadă, la nivel de emisari diplomatici și misiuni, s-au întreținut relațiile Directoratului cu Polonia. La dispoziția lui S. Petliura, K. Mațievici l-a trimis în Polonia pe Boris Kurdinovski. La 24 mai 1919, la Varșovia, Kurdinovski a semnat un tratat, împreună cu ministrul polonez al afacerilor externe Ignacy Jan Paderewski. R.P.U. recunoștea incapacitatea de a rezolva soarta Galiției Orientale, își exprima acordul cu privire la dreptul Poloniei asupra Volîniei Occidentale, iar statul polon se obliga să participe cu forțe militare la războiul împotriva bolșevicilor, în baza unei convenții militare ce urma să fie încheiată. Mai târziu, Directoratul a denunțat documentul, recunoscând faptul că B. Kurdinovski nu a fost abilitat să îl semneze. Așa cum a afirmat Isaak Mazepa, colonelul nu a avut un astfel de mandat. Polonezii au utilizat în interes propriu mandatul pentru negocieri conceput nu în cel mai reușit mod de Mațievici³².

La începutul lunii aprilie 1919, guvernul Ostapenko și-a prezentat demisia. Cu toate acestea, experiența diplomatică a lui K. Mațievici a fost utilizată de către noul executiv, condus de Boris Martos. La 9 mai 1919, a fost adoptată decizia de eliberare a lui Iuri (Gheorghii) Gasenko, începând cu data de 20 mai, din funcția de șef al Misiunii Diplomatice Extraordinare a R.P.U. în România și numirea lui Konstantin Mațievici în locul acestuia³³.

În luna iunie 1919, K. Mațievici a preluat conducerea Misiunii Diplomatice Extraordinare a R.P.U. în România³⁴. Sub conducerea sa, în diferite perioade de timp, au lucrat Ivan Feșcenko-Ciopivski (consilier), Lev Gherken (secretar), Mihail Liubimski (secretar), Feodor Butkevici (atașat), Pavel Mamciur (atașat), Aleksandr Kraveț (funcționar), Petr Kolomak (funcționar), Lev Ciopivski, Denis Maier-Mihalski (șef al Biroului Presă), generalul Viktor Zelinski (consultant pentru probleme militare) ș.a.³⁵.

În luna februarie 1920, în cadrul Misiunii R.P.U. la București, a fost înființată Secția Militară avându-i ca membri pe generalul Serghei Delvig (șef), colonelul Demid Antonciuk

---

³¹ Табачник Д., *Українська дипломатія*, с. 282–284.

³² Мазепа І., *Україна в огні й бурі революції 1917–1921*, Київ, 2003, с. 278; Лісевич І., *Політичні аспекти українсько-польського союзу 1920 р. // Polska i Ukraina. Sojusz 1920 roku i jego następstwa*, Toruń, 1997, с. 82–83.

³³ *Директорія, Рада Народних Міністрів Української Народної Республіки*, т. 1, с. 343.

³⁴ Există și documente interne ale Ministerului Afacerilor Străine al României (de exemplu, la nivelul lunii noiembrie 1919) în care se arată că „Misiunea Ucraineană nu are caracter diplomatic și nici șefii ei nu au fost recunoscuți la noi ca reprezentanți acreditați” – Arhiva Ministerului Afacerilor Externe al României (АМАЕ), fond Reprezentanți străini în România, vol. 24/ Reprez M1 Ucraina, Mațievici C, nepaginat.

³⁵ ЦДАВО, ф. 3696, оп. 2, спр. 215, арк. 3–4, 8–9.

(consilier), Vasili Trepke și Aleksandr Trepke (secretari), Aleksandr Doliniuk, Feodor Emilianov și Iakov Ciaikovski. Din misiune făcea parte și contraamiralul Mihail Ostrogradski, care în luna aprilie 1920 a fost numit și reprezentant al R.P.U. pentru afaceri militare și comerciale navale în România, Bulgaria și Turcia³⁶.

La sfârșitul lunii august 1919, Guvernul R.P.U. a decis să negocieze cu generalul Denikin acțiuni comune împotriva bolșevicilor. K. Mațievici și generalul S. Delvig au primit sarcina de a pregăti negocierile cu generalul Pétain, atașatul militar francez în România, precum și cu reprezentantul forțelor armate denikiniste, generalul Aleksandr Heroys, care se aflau la București. Din cauza poziției negative a generalului Denikin față de statalitatea și armata ucraineană, precum și a solicitării acestuia de organizare a unui comandament unic sub conducerea sa, negocierile au eșuat³⁷.

În aceste condiții, șeful Misiunii Diplomatice Ucrainene la București a facilitat tranzitarea pe teritoriul României a ajutoarelor medico-sanitare din străinătate pentru Ucraina. Ne referim la trenul sanitar al Societății Internaționale de Cruce Roșie, cu spital cu o capacitate de 200 de paturi, achiziționat de Guvernul R.P.U. Potrivit lui I. Mazepa, din România se procura armament și echipament de război, în regim privat³⁸.

După schimbarea contextului politic extern, generată de armistițiul încheiat pe frontul sovieto-polonez, la mijlocul lunii octombrie 1920, la București, au început negocierile reprezentanților RPU și ai generalului P. Vranghel privind crearea unui front antibolșevic unic. Partea ucraineană a fost reprezentată de K. Mațievici, S. Delvig și M. Ostrogradski, iar partea rusă – de A. Herois și Stanislav Poklevski-Kozell³⁹. Poziția diplomaților ucraineni s-a bazat pe decizia Consiliului Miniștrilor Poporului al R.P.U. din 27 septembrie 1920, ce statua: „să se recunoască posibilă semnarea cu generalul Vranghel a Convenției militare cu garanții politice și anume cu condiția recunoașterii Republicii Populare Ucrainene și a Guvernului său de către Guvernul generalului Vranghel”⁴⁰. La 26 octombrie (8 noiembrie), la Varșovia, în cadrul întrevederii șefului Misiunii Militare a R.P.U. în Polonia, generalul V. Zelinski, cu reprezentantul generalului Vranghel, Petr Mahrov, generalul rus a afirmat

³⁶ *Ibidem*, спр. 308, арк. 87; AMAER, fond Reprezentanți străini în România, vol. 24/ Reprez O1 Ucraina, Ostrogradski M, nepaginat.

³⁷ Мазепа І., *Україна в огні й бурі революції*, с. 256–257.

³⁸ *Ibidem*, с. 299.

³⁹ Центральний державний архів громадських об'єднань України (ЦДАГО), ф. 269, оп. 2, спр. 102, арк. 5–8; Симоненко Р.Г., *Провал політики міжнародного імперіалізму на Україні*, с. 263–264.

⁴⁰ ЦДАВО, ф. 3696, оп. 2, спр. 318, арк. 252зв.

faptul că guvernul său este pregătit să recunoască independența R.P.U. înainte adoptării unei decizii definitive asupra chestiunii la nivelul Adunării Constituante⁴¹.

În luna noiembrie 1920, executivul și armata R.P.U. se aflau deja în afara granițelor Ucrainei. Președintele R.P.U. în exil, Nikolai Levițki, afirma că la sfârșitul anului 1920 au emigrat din Ucraina în Polonia și România aproximativ 40–50.000 de persoane, dintre care 90% în primul stat și 10% în cel de-al doilea⁴². Militarii ucraineni și o parte dintre civili au fost internați în tabere, la Brașov, Făgăraș, Oradea-Mare și în alte orașe din România. În luna martie 1921, în aceste tabere se aflau internate 1.180 de persoane⁴³.

Misiunea R.P.U. condusă de K. Mațievici a fost nu doar nucleul în jurul căruia s-a grupat și coagulat emigrația ucraineană, dar și inițiativa înființării unor organizații sociale, economice și cultural-educative. Misiunea alimenta în mod frecvent taberele emigranților cu reviste și cărți în limba ucraineană. Prin eforturile Misiunii și ale reprezentanților emigranților responsabili de activitatea cultural-educativă, în tabăra din Făgăraș, de exemplu, au fost organizate cursuri de alfabetizare pentru cazaci, cursuri de cultură generală cu predare în limbile română, germană și franceză, un cerc profesoral și cercuri literare, „Uniunea Pictorilor”, a început să apară revista „În spatele gratiilor”, s-au înființat un cor ucrainean și organizația „Hromada”⁴⁴.

Misiunea și Mațievici personal s-au implicat în procesul de căutare a locurilor de muncă și de angajare în România a ucrainenilor internați în tabere. În luna iunie 1921, aproape 400 de emigranți ucraineni participau la diverse lucrări publice în apropierea Bucureștiului, la o fabrică de zahăr din județul Hotin și la întreprinderi din Dobrogea. Pentru activitatea prestată, cazacii, pe lângă cazare și hrană, erau remunerați, iar superiorii primeau în plus un set de îmbrăcăminte și lenjerie⁴⁵. „Comitetul Ucrainean pentru Asistența Emigranților Ucraineni în România, cu sediul în București, al cărui președinte este dl. profesor universitar Konstantin Mațievici, zilnic ne adresează cereri pentru aranjarea situației supușilor ucraineni aflători în țară” – se menționează într-un raport al Direcției Poliției și Siguranței Generale (D.P.S.G.) din România⁴⁶.

---

⁴¹ *Ibidem*, ф. 1429, оп. 2, спр. 28, арк. 35.

⁴² Лівницький М.А., *ДЦ УНР в екзилі між 1920 і 1940 роками*, Мюнхен – Філадельфія, 1984, с. 10.

⁴³ ЦДАВО, ф. 3696, оп. 2, спр. 308, арк. 47зв.

⁴⁴ Порохівський Г., *Українська військова еміграція в Румунії // Табор*, Варшава, 1930, № 13, с. 61.

⁴⁵ ЦДАВО, ф. 3696, оп. 2, спр. 489, арк. 125зв.

⁴⁶ Vezi adresa nr. 46007S din 5 august 1927, AMAE, fond Reprezentanți străini în România, vol. 24/Reprez M1 Ucraina, Mațievici C, nepaginat.

Misiunea ucraineană în România a mai asigurat publicarea săptămânalului „Vocea Poporului” în Cernăuți. Pe acest subiect, la 22 aprilie 1922, a avut loc o întrevedere a lui Konstantin Mațievici cu ministrul român al afacerilor interne Constantin Argetoianu și cu ministrul de stat al Bucovinei Dori Popovici⁴⁷. S-a primit acordul autorităților. Redacția săptămânalului a fost condusă de doctorul în Drept, avocatul, jurnalistul și editorul Lev Kogut. Materialele și corectura erau văzute de Mațievici personal. Din resursele șefului de misiune s-a alocat suma de 10.000 de lei, transmisă lui Evgheni Lugovoi, responsabilul misiunii pentru Cernăuți, care se ocupa și de răspândirea publicației în străinătate și în Ucraina. Săptămânalul a început să apară din luna mai 1921, dar după cel de-al treilea număr, K. Mațievici i-a întrerupt temporar apariția. În luna iulie, acesta informa M.A.E. al R.P.U. despre faptul că redactorul nu a înțeles caracterul și orientarea publicației, motiv pentru care s-a trecut la pregătirea la misiune și la tipărire la Cernăuți, astfel încât 15.000 de exemplare ale ziarului ajung în Ucraina⁴⁸.

Organul de presă al Misiunii Diplomatice Extraordinare a R.P.U. în România era Buletinul Biroului de Presă. În Buletin se publicau articolele lui Konstantin Mațievici.

La începutul anilor 1920, Konstantin Adrianovici avea drept obiectiv principal unificarea emigrației ucrainene. El a înființat prima organizație publică a emigranților ucraineni din România – Filiala Asociației Ucrainenilor pe lângă Liga Națiunilor (F.A.U.L.N.). La 1 octombrie 1922, la sediul Misiunii Extraordinare Ucrainene în România, a fost organizată adunarea constitutivă a organizației. A fost confirmat statutul și a fost aleasă conducerea în frunte cu Mațievici⁴⁹. Filiala pleda pentru unirea tuturor emigranților ucraineni din România într-o singură organizație. În acest scop s-au organizat reuniuni, s-au pregătit scrisori și apeluri care s-au răspândit în localitățile locuite compact de etnici ucraineni sau personalităților din țară. La adunările generale ale organizației emigranților ucraineni și la cele ale conducerii sale, K. Mațievici prezenta comunicări pe tema situației emigrației politice ucrainene, a creării unui centru național unic, introducerii unui sistem de autofinanțare – pentru acoperirea necesităților național-statale ale emigrației ucrainene ș.a.

Cea de-a doua organizație publică a emigrației ucrainene din România – înființată cu ajutorul lui Konstantin Mațievici – a fost Uniunea Femeilor Emigrante Ucrainene. Organizația și-a început activitatea în luna martie 1923.

---

⁴⁷ *Ibidem*, спр. 446, арк. 123в–13.

⁴⁸ *Ibidem*, спр. 354, арк. 54, 71.

⁴⁹ Власенко В., *Кость Мацієвич на чолі Філії Українського товариства Ліги Націй у Бухаресті*, с. 83.

În luna aprilie 1923, la București, a fost creată Societatea Muzicală Ucraineană „Duma”, în frunte cu compozitorul Nikolai Boicenko. Scopul societății a constat în promovarea muzicii și a cântecelor ucrainene, organizarea unor cursuri pentru dirijori. F.A.U.L.N. a sprijinit „Duma” cu un ajutor în valoare de 1.000 de lei, iar Misiunea Ucraineană cu suma de 500 de lei⁵⁰.

Cunoscutul cooperador și specialist în agronomie publică a contribuit și la crearea cooperativelor. În scopul îmbunătățirii situației economice a emigranților ucraineni a fost înființată prima tovărășie de împrumut și depozit ucraineană din România, intitulată „Acordul”. Adunarea constitutivă a cooperativei s-a întrunit la 6 mai 1923, la sediul Misiunii Extraordinare Ucrainene din București. Președinte al Consiliului de Supraveghere a fost ales Konstantin Adrianovici. K. Mațievici îi scria lui Simon Petliura, la 2 mai 1923, despre importanța existenței tovărășiilor economice ucrainene în Polonia, Cehia, Germania, Franța, Austria, precum și despre utilitatea asocierii acestora într-o organizație de tip uniune⁵¹.

Ultimul pas în organizarea formală a emigrației ucrainene din România l-a reprezentat convocarea, în 15–17 septembrie 1923, a primei sale conferințe. Inițiatori ai organizării forumului au fost Misiunea R.P.U. și F.A.U.L.N. Comisia organizatorică și prezidiumul Conferinței au fost conduse de către K. Mațievici. Tot el a susținut comunicările *Formarea Centrului Național Pan-Ucrainean și Autofinanțarea emigrației ucrainene*. La ultima ședință a Conferinței a fost ales organul de conducere al emigrației ucrainene din România – Comitetul de Asistență –, precum și președintele acestuia, K. Mațievici⁵².

Către sfârșitul anului 1925 obiectivele Comitetului Ucrainean din România condus de K. Mațievici constau, în principal, în plasarea emigranților membri ai organizației în câmpul muncii, eliberarea de pașapoarte, acordarea de asistență emigranților în relația cu autoritățile române, trimiterea unor delegați în regiunile locuite compact de etnici ucraineni, educarea membrilor Comitetului „în sensul de a lucra pentru o Republică Ucraineană independentă de Soviete”, gestionarea cotizațiilor, înlesnirea studiilor universitare pentru tinerii emigranți⁵³.

Konstantin Adrianovici a rămas în fruntea Comitetului Ucrainean de Asistență din România până la sfârșitul anilor 1930, participând la toate conferințele sale, în număr de șapte. Posesor al „pașaportului Nansen”, emis de către autoritățile de la București,

---

⁵⁰ ЦДАВО, ф. 4465, оп. 1, спр. 157, арк. 16.

⁵¹ *Листи Костя Мацієвича до Симона Петлюри*, с. 76.

⁵² ЦДАВО, ф. 4465, оп. 1, спр. 157, арк. 42зв.

⁵³ АМАЕ, фонд 71/ 1920–1944. U.R.S.S., vol. 10, ff. 180–181. Vezi evoluția problemelor și scopurilor emigrației politice ucrainene din România în referatul MAS din 5 septembrie 1931, *Ibidem*, vol. 39, ff. 239–240.

Konstantin Adrianovici se deplasa anual în România în vederea prelungirii valabilității documentului⁵⁴.

În cea de-a doua parte a anilor 1930, marcată de reluarea relațiilor româno-sovietice, intervențiile lui Konstantin Mațievici pe lângă Ministerul Afacerilor Străine (M.A.S.) de la București au vizat, în principal, chestiunea sprijinirii la Geneva a cererilor de ajutorare a refugiaților din Ucraina din partea reprezentanților României la Societatea Națiunilor⁵⁵.

În perioada în care s-a aflat în România, K. Mațievici a corespondat cu Simon Petliura. Scrisorile acopereau o sferă largă de problematici: contextul politic internațional și impactul acestuia asupra emigrației ucrainene, politica externă a României, activitatea M.A.E. al R.P.U. și a reprezentanților săi în Polonia, România, Cehoslovacia, reorganizarea executivului și a Centrului Statului al R.P.U., situația emigrației ucrainene în Europa în general și în România în mod special, situația politică internă din Republica Sovietică Socialistă Ucraineană⁵⁶.

După tragicul eveniment din 25 mai 1926 din Paris, în statele în care exista emigrație ucraineană au început să se formeze comitete de comemorare a lui Simon Petliura. În ziua imediat următoare un asemenea comitet s-a organizat la București. Din punct de vedere formal acesta a fost constituit la 14 septembrie 1926, în marja celei de-a IV-a Conferințe a emigrației ucrainene din România. Președinte de onoare al Comitetului a fost ales Konstantin Mațievici, iar președinte executiv – Dmitri Ivașina (pseudonim *Herodot*)⁵⁷. Memoriile lui Konstantin Adrianovici despre activitatea desfășurată împreună cu Simon Petliura la nivelul zemstvei au fost publicate la Praga, în anul 1930, în „Culegerea în memoriam Simon Petliura”.

Potrivit unei evaluări a M.A.S. de la București, din 1 ianuarie 1929, potențialul de luptă al emigrației ucrainene a fost slăbit prin dispariția lui S. Petliura, iar starea de spirit și perspectivele luptei pentru independență erau evaluate în cheie realistă: „Petliuriștii își dau bine seama că mișcarea separatistă ucraineană nu este încă destul de înaintată pentru ca să poată avea ca efect o desprindere a Ucrainei de restul Rusiei, atâta timp cât Guvernul din

---

⁵⁴ Vezi și adresa DPSG nr. 08317 din 20 februarie 1925 către M.A.S., AMAE, fond Reprezentanți străini în România, vol. 24/ Repez M1 Ucraina, Mațievici C, nepaginat.

⁵⁵ AMAE, fond 71/ 1920–1944. U.R.S.S., vol. 39, ff. 409–413.

⁵⁶ Vezi Петлюра С., *Невідомі листи з Парижа; Листи Костя Мацієвича до Симона Петлюри*.

⁵⁷ Недоля Д., *Під прапором української державності (З нагоди 10-літнього існування Комітету імени Симона Петлюри в Румунії)* // Тризуб, Париж, 1937, Ч. 10, с. 20.

Moscova este încă destul de puternic. Ei lucrează însă în vederea momentului care, după părerea lor, trebuie să se producă, în mod fatal, când Sovietele se vor prăbuși”⁵⁸.

Susținerea cauzei R.P.U. în fața autorităților române s-a realizat cel mai frecvent prin legătura șefului Misiunii Republicii cu M.A.S., prin întrevederi și corespondență diplomatică⁵⁹, au existat însă și întrevederi la cel mai înalt nivel. K. Mațievici în repetate rânduri s-a întâlnit cu lideri români și cu reprezentanți ai Guvernului României precum Alexandru Averescu, Alexandru Vaida-Voevod, Constantin Argetoianu, Ionel Brătianu, Take Ionescu, cu parlamentarii Elefteriu, Inculeț, Manolescu, Nistor, cu ambasadorii Bulgariei, Poloniei sau Franței la București. Cuvintele primului ministru Brătianu, adresate lui Konstantin Adrianovici cu ocazia unei întrevederi, rezumă cel mai limpede poziția fermă a României de susținere a cauzei emigrației ucrainene: „Reînvierea Ucrainei independente corespunde intereselor noastre vitale, astfel fiind, simpatiile noastre pentru acțiunea ucraineană au o bază mult mai reală decât platonice”⁶⁰.

Konstantin Mațievici a profitat și de posibilitatea de a publica în presa română. Un exemplu în acest sens este seria de articole *Chestiunea ucraineană și Conferința din Genova* din „Epoca”, în care diplomatul atrage atenția opiniei publice românești asupra riscurilor recunoașterii internaționale a Rusiei sovietice, dar și a situației din Ucraina: „Toate posturile responsabile sunt încredințate moscoviților, care exercită tot timpul politica de rusificare și lupta în contra mișcării naționale și intelectuale ucrainene este urmărită cu mai multă ardoare decât chiar în vremea țarismului”. Mațievici subliniază la București că „bolșevicii se mențin la putere în Ucraina „prin forța baionetelor roșii rusești, sub amenințarea zilnică, de care se tem din partea urii poporului, neavând nicio legătură cu poporul și cu țara pe care o aruncă în completă ruină”⁶¹.

Guvernul R.P.U. l-a mandatat pe șeful Misiunii Ucrainene în România să asigure reprezentarea diplomatică și în alte state. În luna noiembrie 1920, Konstantin Mațievici a fost

---

⁵⁸ AMAE, fond 71/ 1920–1944. U.R.S.S., vol. 38, ff. 596–597.

⁵⁹ Vezi, de exemplu, scrisorile, notele adresate de Mațievici MAS, cu antetul „Misiunea Extraordinară a Ucrainei în România”, „Misiunea Diplomatică Extraordinară a Republicii Ucrainene Naționale în București” sau „Șeful Misiunii Diplomatice a Ucrainei în România”, la 3 septembrie 1921, 19 aprilie 1923, 8 iulie 1923, AMAE, fond 71/ 1920–1944. U.R.S.S. Dosare speciale, vol. 45, ff. 306–310; *Ibidem*, vol. 38, ff. 315–316, 321, 491.

⁶⁰ *Ibidem*, vol. 39, ff. 318, 320–341.

⁶¹ Vezi K. Mațievici, *Chestiunea ucrainiană și Conferința din Genova*, „Epoca”, nr. 91–94 din 21–25 aprilie 1922.

numit șef al Misiunii R.P.U. în Bulgaria⁶². La 5 martie 1921, el a sosit la Sofia, iar la 10 martie a prezentat scrisorile de acreditare primului ministru bulgar Alexandr Stamboliski.

În acea perioadă, atitudinea autorităților bulgare față de R.P.U. a fost una nedeterminată, deoarece Tratatul de Pace de la Brest-Litovsk nu mai era în vigoare, statul se afla sub puterea bolșevicilor, iar executivul și armata R.P.U. ajunseseră în afara granițelor Ucrainei. Cu toate acestea, poziția în chestiunea ucraineană s-a modificat treptat, în urma întrevederilor primului ministru al Bulgariei cu șeful Misiunii Diplomatice Extraordinare a R.P.U. din decembrie 1920, de la Varșovia și București, când Al. Stamboliski și-a manifestat pentru prima oară atașamentul față de R.P.U. Proximele clarificări ale poziției părților s-au produs deja în Bulgaria.

La 10 martie 1921, în cadrul întrevederii oficiale a lui K. Mațievici cu Al. Stamboliski, șeful executivului bulgar a promis să faciliteze activitatea reprezentanței diplomatice ucrainene în măsura în care acest lucru depindea de țara sa. În opinia diplomatului ucrainean, întrevederea a fost nu doar politicoasă, dar și sinceră. Al. Stamboliski i-a dat asigurări că Bulgaria a recunoscut *de facto* R.P.U., iar în condițiile modificării situației este gata să o recunoască și *de jure*⁶³.

În aceeași zi, K. Mațievici s-a întâlnit cu șeful M.A.E. al Bulgariei, Simeon Radev. Au fost clarificate pozițiile referitoare la relațiile ucraineano-ruse, activitatea misiunii diplomatice și statutul unor colaboratori ai săi. K. Mațievici a avut întâlniri cu președintele Adunării Populare Alexandr Botev, cu reprezentanții diplomați ai Poloniei, României și Cehoslovaciei la Sofia. Diplomatul ucrainean a constatat existența unei profunde necunoașteri a problemei ucrainene și a situației din Ucraina nu doar la nivelul opiniei publice bulgare, dar și la cel al funcționarilor. Din acest motiv, fiecare întrevedere debuta cu o prezentare a R.P.U. și a statutului juridic al executivului său.

Sub influența rusă, în Bulgaria domina părerea potrivit căreia cel mai eficient mod de lichidare a haosului din întreaga Rusie este acela de organizare a unei noi Rusii, federative. Bulgarii, înțelegând federația în sens european, nu puteau înțelege cauzele respingerii categorice de către ucraineni a planurilor ruse de federalizare. Prin urmare, K. Mațievici a fost obligat să prezinte poziția R.P.U. Pentru S. Radev, formularea a fost următoarea: „Nu cunosc ce va fi în continuare, dar cu privire la acest moment, rușii au făcut tot ce se putea face pentru a ne îndrepta pe calea independenței. Ei, cu toate guvernele lor, nu au făcut altceva decât să supună și să jefuiască Ucraina. Bolșevicii au adus jaful la o perfecțiune cinică

⁶² ЦДАВО, ф. 3696, оп. 2, с. 308, арк. 51.

⁶³ *Ibidem*, с. 308, арк. 51–51зв.

care a făcut ca și poporul nostru simplu să înțeleagă importanța independenței statale, să crească din punct de vedere național în trei ani cum nu cresc alte popoare în treizeci de ani. Și, în general, cu cine să ne federalizăm? Din contră, consider că prăbușirea iminentă a bolșevismului va conduce la dezintegrarea în continuare a Rusiei în noi republici. Și ce trebuie să facem noi – să așteptăm să se constituie «Rusia unită»? Nu, avem acum o poziție solidă, bazată pe independență, iar ce va urma vom vedea. În orice caz, discuția despre federație este posibilă doar de la egal la egal”⁶⁴. Cu aceste argumente a fost de acord nu doar șeful diplomației bulgare, dar și primul ministru de la Sofia. Potrivit diplomatului ucrainean, A. Stamboliski „recunoaște ferm și hotărât dreptul nostru la statalitate și independență, în condițiile poziției adoptate față de noi de rușii din toate taberele și partidele”⁶⁵.

La începutul anilor 1920, în Cehoslovacia, prin măsuri ale autorităților și contribuția emigrației ucrainene, au fost deschise câteva instituții superioare de învățământ. În anul 1922, la Universitatea Liberă Ucraineană din Praga s-a pus problema înființării, în cadrul Facultății de Drept și Științe Sociale, a unei catedre de Economie Agricolă, demersul însă nu s-a finalizat. La conducerea catedrei în cauză ar fi urmat să fie numit Konstantin Adrianovici, sens în care reținem cuvintele elogioase ale cunoscutului economist Vladimir Timoșenko referitoare la nivelul ridicat de calificare a profesorului Mațievici⁶⁶.

În anul 1923, Konstantin Adrianovici a fost invitat să predea Agronomia la Institutul Rus al Cooperăției Agricole din Praga și la Academia Ucraineană de Studii Economice (A.U.S.E.) din Poděbrady. Savantul a preferat școala superioară ucraineană. În același an a fost ales profesor la A.U.S.E. Deoarece preda cursurilor superioare, el s-a mutat definitiv în Cehoslovacia în luna februarie 1925⁶⁷. Mațievici a predat Economie Agricolă, Cooperăție Agricolă, Politica Agricolă, Agronomia Publică și Organizarea Agriculturii. În iulie 1925, a candidat pentru funcția de prorector, în anul universitar 1927–1928 a fost decan al Facultății Agro-Forestiere⁶⁸, în intervalul 1931–1939, membru al Societății Susținătorilor A.U.S.E. În 1932, în baza Academiei, a fost înființat Institutul Tehnico-Economic Ucrainean (I.T.E.U.), fără frecvență, care, după închiderea A.U.S.E. în 1935, a devenit instituție superioară de învățământ autonomă.

---

⁶⁴ *Ibidem*, спр. 308, арк. 113зв.

⁶⁵ *Ibidem*, спр. 308, арк. 52; Власенко В.М., *Візит Костя Мацієвича до Болгарії навесні 1921 р. // Суспільно-політичні процеси на українських землях: історія, проблеми, перспективи: зб. матер. III Всеукр. наук.-практ. конф., м. Суми, 17 квітня 2015 р., Ч. 1, Суми, 2015, с. 3–7.*

⁶⁶ ЦДАВО, ф. 3859, оп. 1, спр. 230, арк. 139.

⁶⁷ Мацієвич К., *Лист до редакції // Тризуб*, Париж, 1927, Ч. 19, 32

⁶⁸ ЦДАВО, ф. 3795, оп. 1, спр. 128, арк. 151.

Datorită A.U.S.E. și I.T.E.U. au fost publicate manualele, cursurile, broșurile, proiectele de cercetare ale lui Konstantin Mațievici. Articolele sale au văzut lumina tiparului în paginile publicației periodice „Însemnările Academiei Ucrainene de Studii Economice în Republica Cehoslovacia”.

Profesorul a participat activ la manifestările științifice ale emigrației. Încă în luna ianuarie 1925, în corespondența Petliura–Mațievici, s-a pus problema organizării la Praga a unui congres al oamenilor de știință ucraineni⁶⁹. Konstantin Adrianovici a fost președintele Subsecției Agro-Forestiere, care și-a desfășurat lucrările în intervalul 3–7 octombrie 1926, la Praga, participând cu comunicarea *Raiioanele agricole din Ucraina*⁷⁰. La cea de-a doua reuniune a Congresului Științific Ucrainean (20–24 martie, Praga), Konstantin Mațievici a susținut două comunicări – *Problema suprapopulării agrare în Ucraina și Colectivizarea agriculturii în Ucraina*⁷¹.

În februarie 1930, la Varșovia, a fost înființat Institutul Științific Ucrainean, în frunte cu A. Lotoțki. Lotoțki l-a invitat să colaboreze și pe K. Mațievici. Activitatea științifică a institutului s-a realizat prin organizarea unor comisii și seminarii. La sfârșitul anului 1930, a fost înființat seminarul economic, condus de K. Mațievici și Valentin Sadovski. Forma de lucru obișnuită a seminariilor consta în reuniuni științifice. În anul 1931, în cadrul unei astfel de reuniuni, a fost discutată comunicarea lui Konstantin Adrianovici intitulată *Criza agrară*⁷². În ediția *Lucrările Institutului Științific Ucrainean* au fost publicate studiile lui Mațievici *Politica agricolă a U.R.S.S. în lumina crizei agrare și Colectivizarea agricolă în Ucraina*.

În contextul crizei economice mondiale, când sprijinul financiar acordat de Guvernul Cehoslovaciei instituțiilor de școlarizare și științifice ucrainene s-a diminuat, la 7 decembrie 1932, la inițiativa profesorilor universitari, la Praga a fost înființată Asociația Științifică Ucraineană (A.Ș.U.). Rolul asociației a fost acela de a „ridica știința ucraineană pe toate culmile cunoașterii”. Președinte al A.Ș.U. a fost ales rectorul A.U.S.E., Boris Ivanițki.

---

⁶⁹ Петлюра С., *Невідомі листи з Парижа*, с. 24.

⁷⁰ ЦДАГО, ф. 269, оп. 1, спр. 386, арк. 20зв–21.

⁷¹ П. Український науковий зїзд у Празі 20–24 березня 1932, *Розклад праць*, Прага, 1932, с. 12.

⁷² Потульницький В.А., *Український науковий інститут у Варшаві // Український археографічний щорічник*, Київ, 1999, Нова серія: вип. 3–4, т. 6–7, с. 359; Wiszka E., *Emigracja ukraińska w Polsce 1920–1939*, Toruń, 2005, с. 257–258.

K. Mațievici a devenit șeful Secției Științelor Tehnice și Economice⁷³, mai târziu – adjunctul președintelui Consiliului Științific, iar din aprilie 1936 – președintele A.Ș.U.⁷⁴.

Konstantin Adrianovici a colaborat cu Societatea Științifică „Taras Șevcenko” (S.Ș.T.Ș.) din Lvov. La sfârșitul lunii decembrie 1937, conducerea S.Ș.T.Ș., pentru a contrabalansa falsificarea istoriei în Ucraina Sovietică, a decis să dezvolte știința ucraineană independentă. În 1938, societatea a înființat revista de ucrainistică „Prezent și Trecut”. Șeful redacției a fost Vasili Simovici, iar din colegiul acesteia a făcut parte și Evgheni Hraplivîi – agronom, cooperator, fost doctorand al lui Mațievici. Hraplivîi l-a adus la revistă pe conducătorul său științific, care a publicat atunci *Agricultura R.S.S. Ucraineană în comparație cu economia mondială*. De asemenea, profesorul a colaborat cu redacțiile „Enciclopediei Agricole” din Lvov, „Republica Cooperatistă” și „Curierul Agronomului Ucrainean”.

În Cehoslovacia, K. Mațievici a făcut parte dintr-o serie de organizații profesionale și de interes public. În luna martie 1923 a fost înființată Uniunea Colegiilor Agricole Ucrainene (U.C.A.U.) din Cehoslovacia. În aprilie 1925, K. Mațievici a fost admis în U.C.A.U., a devenit membru al conducerii organizației, în anul 1926 – președinte al Colegiului de Conducere, iar în 1927 – președintele Comisiei de Control a Uniunii. La intervenția lui K. Mațievici, U.C.A.U. a acordat un ajutor financiar lunar lui E. Cikalenko, a publicat *Culegerea Agricolă*, *Dicționarul agricol rus-ucrainean* (literele A–G) și *Dicționarul forestier-tehnic german-ucrainean*⁷⁵.

În anul 1925, la Praga, a fost creată societatea „Muzeul Luptei de Eliberare a Ucrainei” (M.L.E.U.), Konstantin Mațievici a devenind în curând membru al conducerii Muzeului. Konstantin Adrianovici a donat M.L.E.U. propria bibliotecă, precum și materiale din arhiva personală – acestea au fost amplasate în sala de ședințe a Muzeului⁷⁶.

La 4 decembrie 1928, la Paris, a fost creat Comitetul pentru Ajutorarea Înfometaiților din Ucraina, în frunte cu A. Șulghin, care i-a informat despre acest fapt pe toți liderii și activiștii ucraineni aflați în emigrație, inclusiv pe K. Mațievici⁷⁷. La 5 ianuarie 1929, în

---

⁷³ *Справоздання про чинність Української Наукової Асоціації в Празі за час від 7 грудня 1932 р. до 30 червня 1934 р.*, Прага, 1934, с. 2–3.

⁷⁴ *Справоздання про чинність Української Наукової Асоціації в Празі за час від 1 липня 1934 р. по 1 січня 1936 р.*, Прага, 1936, с. 6.

⁷⁵ Власенко В.М., *Кость Мацієвич і Спілка українських техніків сільського господарства в ЧСР*, с. 4-6, http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/INB/2009-2/09_vlasenko.pdf (20.03.2016).

⁷⁶ Národní archiv České republiky (NACR), f. «Ukrajinske muzeum v Praze», kart. 2, inv. № 11, arch. 7.

⁷⁷ ЦДАГО, ф. 269, оп. 2, спр. 103, арк. 53.

capitala Cehoslovaciei, a fost înființat un comitet similar, din a cărui conducere a făcut parte și Konstantin Adrianovici⁷⁸. În același an, împreună cu emigranții ucraineni din București, K. Mațievici a înființat și în România un Comitet Ucrainean de Ajutorare a Înfometaiților din Ucraina Sovietică, a cărui activitate a continuat și după apogeul foametei artificiale atins în anii 1931–1933⁷⁹.

Cunoscut și ca redactor, editor, Konstantin Mațievici a fost membru al Uniunii Jurnaliștilor și Scriitorilor Ucraineni din Exil (Praga), iar din luna martie 1934 – membru supleant al conducerii organizației⁸⁰.

Konstantin Adrianovici a inițiat ediția „Fondul Cooperatist Vasili Domanițki”. Datorită lui au apărut numeroase titluri pe teme de cooperatie, inclusiv culegerea de articole publicată la împlinirea a 15 ani de la trecerea în neființă a cunoscutului cooperatist și scriitor V. Domanițki „Cooperatiya agricolă ucraineană”, în contextul aniversării unui deceniu de existență a Uniunii Agricole Pan-Ucrainene „Central”⁸¹.

Aflat în emigrație, K. Mațievici s-a implicat în mod activ în viața politică. La începutul anilor 1920, el îi recomanda lui S. Petliura reorganizarea executivului și a Centrului Statului R.P.U. Konstantin Adrianovici a propus înființarea unui Centru Național (comitet) nu „de sus în jos”, dar pe baza inițiativelor publice, astfel cum s-a procedat înaintea răscoalei împotriva hatmanului P. Skoropadski, în 1918: „Este necesară crearea unui Comitet General Ucrainean, care să înceapă să reunească oamenii. Nicio restructurare a Guvernului nu-l va putea plasa în fruntea mișcării noastre, deoarece, în prezent, nimeni nu ne poate lua în serios, ca entitate statală... iar în Europa un asemenea comitet va avea o mai mare autoritate decât cea pe care o are Guvernul nostru”⁸².

În opinia lui K. Mațievici, Centrul Național ar fi trebuit să se organizeze în diverse state sub forma unor comitete publice, filiale ale Societății Națiunilor, în baza principiului reprezentativității, a instituțiilor alese la nivelul congreselor emigranților, a celor naționale existente⁸³. Până la unificare, ar fi putut fi admiși adepții lui P. Skoropadski, ai Comitetului Social Ucrainean din Praga și ai Centrului Statului R.P.U. „În cazul în care Comitetul din

---

⁷⁸ NAČR, f. «Ukrajinske muzeum v Praze», kart. 11, inv. № 307, arch. 1.

⁷⁹ Vezi Guzun V., *Indezirabilii*, op. cit., pp. 72, 435–442; Guzun V., *Foametea, piatiletka și ferma colectivă: documente diplomatice românești, 1926-1936*, Baia Mare, Editura Universității de Nord, 2011.

⁸⁰ *Союз Українських Журналістів і Письменників на Чужині // Тризуб, Париж, 1934, Ч. 17, с. 4.*

⁸¹ *Видавництво «Кооперативний фонд ім. Василя Доманицького» // Кооперативний Альманах, Подєбради, 1925, Кн. III, с. 203.*

⁸² *Листи Костя Мацієвича до Симона Петлюри, с. 71.*

⁸³ *Ibidem*, с. 81.

Praga ar putea fi reformat în baza unei coaliții naționale cinstite și bazate pe adevăr, el ar putea deveni un Centru al Emigrației. Din postura subsemnatului, apreciez că nici în România, nici în Polonia, nici în Austria un asemenea Centru nu poate fi complet independent decât în gânduri”, considera Mațievici⁸⁴. Centrul ar fi trebuit să se ocupe într-o etapă inițială de aspecte comune de emigrație, cum ar fi cele cultural-educaționale, iar ulterior și de activități politice.

Guvernul, conform lui K. Mațievici, ar fi trebuit restructurat în concordanță cu noile realități; ar fi trebuit să conducă prin oameni liberi și independenți și nu prin funcționari, motiv pentru care puterea sa nu s-ar regăsi decât în plan moral și intelectual. I-a propus lui S. Petliura să reducă semnificativ întreg aparatul de stat și să conducă personal Centrul Statal al R.P.U. În componența Centrului ar fi trebuit să intre patru consilieri, selectați dintre colaboratorii profesioniști și cu autoritate. Primul s-ar fi ocupat de afacerile militare, al doilea – de cele financiar-economice, al treilea – de afacerile externe, iar al patrulea – de cele interne. Printre candidați s-ar fi putut număra generalul Nikolai Iunakiv, Pavel Cijeovski (Evmen Lukașevici), Nikolai Vasilko, Andrei Iakovlev (Ian Tokarjevski-Karașevici), V. Prokopovici sau Andrei Levițki⁸⁵. Parțial, recomandările au fost însușite de S. Petliura.

Potrivit președintelui în exil al R.P.U., N. Levițki, executivul în exil al R.P.U. a funcționat sub tutela organizației secrete „Frăția Statalității Ucrainene” (F.S.U.). După Levițki, în fapt, organizația era „un corp parlamentar pe lângă Centrul de Stat al R.P.U.”. Frăția cu această denumire a fost întemeiată încă în perioada revoluției ucrainene, în anii 1917–1921, și a continuat să existe în emigrație.

Șeful F.S.U. în Ucraina a fost academicianul Serghei Efremov, iar în emigrație – B. Ivanițki. Frăția din emigrație avea în fiecare stat propria structură organizatorică (comunitate). Structuri ale F.S.U. funcționau în București, Varșovia, Kalisz, Liov, Paris, Poděbrady și Praga. Reprezentanții comunităților F.S.U. se întruneau la congrese, la fiecare 2-3 ani, organizate, de exemplu, în Viena, Karlsbad și Praga. Din F.S.U. făceau parte peste 100 de membri, inclusiv președintele Directoratului, toți membrii Guvernului R.P.U., reprezentanții conducerii superioare a fostei armate a R.P.U., precum și reprezentanții de seamă ai emigranților R.P.U.⁸⁶, inclusiv Konstantin Mațievici⁸⁷.

---

⁸⁴ *Ibidem*, c. 67.

⁸⁵ *Ibidem*, c. 77.

⁸⁶ Лівницький М.А., *ДЦ УНР в екзилі*, с. 50–52.

⁸⁷ Білоконь С., *Справа «Спілки визволення України» й перспективи її дальшого вивчення*, Додаток ч. 2. Лист Миколи Лівницького до К. Туркала від 5 серпня 1975 р., <http://www.s-bilokin.name/Terror/SpilkaVyzvolUkr/Appendix2.html> (20.03.2016).

În emigrație, Centrul Statului R.P.U. s-a bazat pe sprijinul Partidului Radical-Democrat Ucrainean (fostul P.R.D.U.). În momentul emigrării executivului, la sfârșitul anului 1920, cei mai mulți membri ai acestuia erau și membri ai P.R.D.U. Inițial, nucleul partidului politic s-a aflat în Austria, mutându-se mai târziu în Polonia și Cehoslovacia. Din anul 1923, biroul extern al P.R.D.U. edita publicația periodică „Tribuna”, în paginile căreia au fost publicate și lucrările lui K. Mațievici *Fără dogmă*, respectiv, *Obiectivele economice ale emigrației ucrainene*. La mijlocul anilor 1920, în Cehoslovacia, s-a constituit cel mai important centru al P.R.D.U. La nivelul lunii iunie 1925, filiala din Praga număra 29 de membri, iar cea din Poděbrady – 20⁸⁸. Konstantin Adrianovici a făcut parte din conducerea Biroului Extern al P.R.D.U., iar în intervalul 1933–1936 a fost președintele acestuia. A publicat în „Buletinul” Biroului și în „Curierul Ucrainian” articole despre: activitatea partidului, perspectivele luptei de eliberare națională, ideologia statalității ucrainene, structura socială a emigrației ucrainene din România.

În toamna anului 1925, la Paris, a început să apară publicația Centrului Statului R.P.U în exil „Trizub”, sub conducerea unuia dintre liderii P.R.D.U. V. Prokopovici. În paginile săptămânalului au apărut articolele lui K. Mațievici *În memoria neuitatului Simon Petliura, Independența Ucrainei și democrația contemporană, În memoria lui M. Galușcinski, Refacerea economiei Ucrainei, Înaintea momentului decisiv în Ucraina, Simon Petliura și actualitatea, Divizarea Rusiei*.

Activitatea politică publică a P.R.D.U. s-a manifestat prin intermediul Clubului Republican-Democrat Ucrainean (C.R.D.U). Organizația reunea reprezentanți ai diferitelor orientări politice din Cehoslovacia, dar baza o reprezentau membrii P.R.D.U. Adunarea constitutivă a C.R.D.U. a fost convocată la 22 decembrie 1925. Din Club au făcut parte O. Lotoțki (1925–1928), K. Mațievici (1928–1931) și M. Slavinski (din 1931). Organizația a inițiat întruniri și dezbateri dedicate sărbătorilor naționale și personalităților ucrainene. Konstantin Adrianovici a prezentat în cadrul acestor acțiuni peste zece comunicări, inclusiv *Naționalismul lui S. Petliura, E. Cikalenko ca model al plugarului ucrainean, Al IV-lea Universal în lumina contemporaneității ș.a.*

C.R.D.U. se implica în toate domeniile vieții social-politice a emigrației ucrainene. Clubul a susținut constant introducerea naționalității ucrainene în „pașapoartele Nansen”, a protestat în legătură cu teroarea din Ucraina, a acționat în vederea unificării emigrației și a apărării drepturilor naționale ale ucrainenilor în Galiția Orientală. Organizația a facilitat

---

⁸⁸ Стрілець В.В., *Українська радикально-демократична партія*, с. 258.

încadrarea în câmpul muncii a emigranților, scop în care a înființat și un Birou al Muncii. Șeful Biroului Muncii în intervalul 1928–1935 a fost K. Mațievici⁸⁹.

Konstantin Adrianovici a fost unul dintre inițiatorii convocării Conferinței Generale a Emigrației Ucrainene, a pledat pentru înființarea Consiliului Central al Emigrației Ucrainene (C.C.E.U.), condus de A. Șulghin. Între C.C.E.U. și Misiunea României pe lângă Societatea Națiunilor a existat o bună colaborare. Reprezentantul român la Geneva, C. Antoniadă, a sprijinit demersurile în plan multilateral ale lui A. Șulghin în favoarea emigrației ucrainene⁹⁰. Mațievici, în calitate de delegat al emigranților ucraineni din România, a participat la toate cele trei conferințe ale C.C.E.U., organizate la Praga, în anii 1929, 1932 și 1934⁹¹, a făcut parte din Comisia de Revizie a Consiliului, a susținut rapoarte la conferințe⁹².

La mijlocul anilor 1930, emigranții ucraineni și cei din Ucraina Occidentală au început să pregătească convocarea Congresului Național Pan-Ucrainean (C.N.U.). Conferința P.R.D.U. a mandatat Biroul Extern al partidului să participe la congres. K. Mațievici a reprezentat P.R.D.U. la Conferința Partidelor Politice Ucrainene pe tema convocării C.N.U., care a avut loc la sfârșitul anului 1934, în Lvov. Datorită insistenței lui Konstantin Adrianovici, Conferința Partidelor a recunoscut dreptul C.C.E.U. de a participa la lucrările C.N.U. La 1 ianuarie 1935, opt partide ucrainene au creat un comitet de organizare a Congresului Național, comitet din care au făcut parte K. Mațievici și M. Slavinski. Totodată, primul a fost membru al Comitetului de pregătire a C.N.U.⁹³. Articolul *Ideea principală a Congresului* a fost publicat în *Curierul Congresului Național Ucrainean* (1936).

În vara anului 1941, când s-au înființat comisiile Societății Cultural-Științifice ale Asociației Naționale Ucrainene din Protectoratul Cehiei și Moraviei, Konstantin Mațievici a participat la lucrările Comisiei pentru Agricultură cu comunicarea *Obiectivele politicii agricole și direcțiile sale în perioada tranziției*⁹⁴.

---

⁸⁹ Власенко В.М., *Кость Мацієвич і Український республікансько-демократичний клуб у Празі*, с. 62–65.

⁹⁰ Vezi, de exemplu, scrisorile de solicitare de sprijin și de recunoștință adresate de Consiliul Central, precum și de Asociația Emigranților Ucrainenilor din Turcia reprezentantului României pe lângă Societatea Națiunilor, AMAE, fond Geneva, vol. 255, ff. 76, 78, 83.

⁹¹ Cea de-a treia conferință a C.C.E.U. fusese programată a fi organizată, în vara anului 1933, la București, dar, neavând autorizația Guvernului României (aflat în negocieri cu U.R.S.S. pentru încheierea Pactului de neagresiune), a fost amânată și organizată la Praga. Vezi rapoarte tematice ale M.A.S., februarie/ martie 1934, AMAE, fond 71/ 1941–1944. U.R.S.S., vol. 40, ff. 68–70, 81–88.

⁹² Wiszka E., *Emigracja ukraińska w Polsce 1920–1939*, с. 145–151.

⁹³ Стрілець В.В., *Українська радикально-демократична партія*, с. 286–287.

⁹⁴ ЦДАВО, ф. 3879, оп. 2, спр. 27, арк. 4.

În toamna anului 1941 Konstantin Adrianovici s-a mutat la Kiev. În luna octombrie a fost inclus în Consiliul Național Ucrainean⁹⁵. După dizolvarea Consiliului a revenit în Praga, unde a decedat, la 2 aprilie 1942.

Prin implicarea în diverse domenii ale vieții social-politice, prin activitatea intensă în domeniile științei, culturii, educației și diplomației, Konstantin Mațievici și-a demonstrat apartenența la mișcarea ucraineană de eliberare națională, la mulțimea personalităților care au luptat pentru independența Ucrainei.

---

⁹⁵ Головка М.Л., *Суспільно-політичні організації та рухи України в період Другої світової війни. 1939–1945 рр.*, Київ, 2004, с. 414.